

આવો, ઈસુને મળો - ૧

આવો અને જુઓ – ભાગ ૧

લેખક

પિપ્પિસ્તાનંદ

કેથલિક ઈન્ફરમેશન સર્વિસ સોસાયટી
અમિબેલા બિલ્ડીંગ, સન્માન હોટલની બાજુમાં,
ઈન્કમેટેક્સ અન્ડરબ્રિજ ઉપર, અમદાવાદ ૩૮૦૦૧૪

ધર્મધિક્ષની મંજૂરી

ડૉ. ચાર્લ્સ ગોમ્સ, એસ. જે.

અમદાવાદના ધર્મધિક્ષ

૦૧-૦૧-૧૯૮૭

ધર્મધિકારીની મંજૂરી

અંતોની શંકુરિકલ, એસ. જે.

ઉપરી, ઈસુસંઘ, ગુજરાત પ્રાંત

૧૫-૦૧-૧૯૮૭

સી. આઈ. એસ. એસ.

પ્રથમ આવૃત્તિ : ૧૯૮૭ - નકલ : ૨૦૦૦

પુનર્મુદ્રણ : ૧૯૯૧ - નકલ : ૩૦૦૦

પુનર્મુદ્રણ : ૧૯૯૩ - નકલ : ૫૦૦૦

પુનર્મુદ્રણ : ૧૯૯૫ - નકલ : ૧૦,૦૦૦

પાંચમી આવૃત્તિ : ૧૯૯૯ - નકલ : ૧૨,૦૦૦

છઠ્ઠી આવૃત્તિ : ૨૦૧૩ - નકલ : ૧૦૦૦

સાતમી (સુધારેલી) આવૃત્તિ : ૨૦૧૪ - નકલ : ૨૦૦૦

પ્રકાશક : વર્ગીસ પૉલ, એસ. જે.

કેથલિક ઈન્ફરમેશન સર્વિસ સોસાયટી

અમિબેલા બિલ્ડીંગ, સન્માન હોટલની બાજુમાં,

ઈન્કમટેક્સ અન્ડરબ્રિજ ઉપર, અમદાવાદ ૩૮૦ ૦૧૪

મુદ્રક :

આણંદ પ્રેસ, ગામડી - આણંદ ૩૮૮ ૦૦૧

ફોન : ૦૨૬૯૨-૨૫૩૯૩૩, ૨૫૬૬૫૦

પ્રકરણ - ૧ આલો અને જુઓ

ઈસુ જગતના સૌથી મહાન ગુરુ છે. એમનાં જીવન તથા વિચારોએ દુનિયા પર જબરજસ્ત અસર કરી છે. ઈસુએ માનવજીવનમાં પ્રેમની અગ્રેડ ક્રાંતિ કરી છે. આવા ગુરુને ચરણે બેસવાનું તથા એમનાં વચનામૃતો સાંભળવાનું કોને મન ન થાય?

ચાલો, આપણે આપણી જાત્રાએ ઊપડીએ ને ઈસુ પાસે પહોંચી જઈએ. આપણે બે હજાર વર્ષોની લાંબી મજલ કાપવાની છે ને એક નાનકડા દેશ પાલેસ્તીનમાં જવાનું છે.

આ જુઓ, આપણે પહોંચી ગયા. જુઓ, સામે એક મોટું ટોળું છે. એ ટોળામાં ખેતરે દા'ડીએ જતા મજૂરો છે. સુથાર, લુહાર, વણકર, મોચી જેવા કારીગરો છે. નાની હાટડીઓ માંડી બેઠેલા દુકાનદારો છે. ખૂમચા લઈને ફરનારા ફેરિયા છે. જમીન ખેડી ખાતા ખેડૂતો છે. મોટા ભાગના બધા અદના ગરીબ લોકો છે. એમાં થોડી જુવાનડીઓ ને ઘરડી ડોસીઓ પણ છે. એવા એ ટોળા વચ્ચે એક માણસ બેઠો છે.

એ ટોળાથી થોડે છેટે એક ટોળકી ઊભી છે. એ લોકો ઘણા ઘમંડી છે . પેલા ટોળા ભણી ને એની વચ્ચે બેઠેલા પેલા આદમી ભણી તેઓ નફરતથી જોઈ રહ્યા છે.

એ ટોળકીમાંનો એક જણા ભવાં ચઢાવીને મોટેથી બોલે છે: 'જુઓ આ ભામટો, હલકાં લોકોની જોડે હરતોફરતો ને ખાતોપીતો! લાજશરમ વગરનો!'

ખોવાયેલું ઘેટું

ટોળા વચ્ચે બેઠેલો આદમી આ કડવાં વેણ સાંભળે છે. એમનાં ઘમંડ અને અભિમાન એ પારખે છે ને પછી એમનાં કવેણનો જવાબ આપવા માગતો હોય એમ તે પેલા ટોળા આગળ આ કથા મરિ છે:

'ભાઈઓ મારા, ધારો કે તમારામાંથી કોઈ જણ પાસે સો ઘેટાં છે. હવે ધારો કે એમાંનું એક ઘેટું રવાડે ચડ્યું ને ભાગી ગયું. એ નવ્વાણું ઘેટાંવાળો માણસ શું કરવાનો? એ બાકીનાં નવ્વાણુંને વગડામાં રેઢાં મેલીને પેલા એક ઘેટાની ભાળ મેળવવા ને એને પાછું લાવવા પોતાની કડિયાળી ડાંગ લઈ જરૂર ઊપડવાનો. એ ભટકેલ ઘેટું એને મળે ત્યારે શું એ એને ડાંગ વડે મારવાનો? ના, એ તો હરખપદુડો બનીને એને ખભે બેસાડી લેશે, પાછું ઘેર જઈ આવશે ને અડોશીપડોશી સૌને કહી વળશે: 'ભાઈલાઓ, જડ્યું! મારું એક ખોવાયેલું ઘેટું જડ્યું!'

'મારે આ જ વાત તમને સૌને કહેવાની છે. હું આવા વંદી ગયેલા લોકોની ભાળ કાળે આવ્યો છું જેમને પશ્ચાતાપની લગીરે જરૂર નથી એવા નવ્વાણું પુણ્યશાળી માણસો કરતાં પસ્તાવો કરીને પાછા આવતા એક પાપીજનને જોઈને મારા પિતાની છાતી આનંદથી ગજગજ ઊછળે છે.'

આપણે સૌ કાંઈ સંત થોડા જ છીએ? આપણે હૈયે કંઈકે સત વસ્યું હોય તો આપણે કબૂલ કરવું પડે કે આપણે ખરેખર પાપીજનો છીએ. મને ખબર છે કે મેં ઘણીય વાર ના કરવા જેવું કર્યું છે ને મને એનીય ખબર છે કે મારી આ બદતર હાલત ભણી હું હંમેશા આંખ આડા કાન કરતો ફરું છું, ને એ ઠીક નથી.

મેં કશુંક ખોટું કર્યું હોય એવી પળોનો હું વિચાર કરું: મેં કોઈને અન્યાય કર્યો હોય કે કોઈને છેતર્યો હોય, હું જુદું બોલ્યો હોઉં કે કોઈને જોડે મેં હલકો વર્તાવિ કર્યો હોય; જોમને આવાં કામો બદલ અફસોસ થતો હોય તો પછી પેલા ખોવાયેલા ઘેટાને શોધવા નીકળી પડતા ને એને પાછું લાવીને રાજીરેડ થયેલા પેલા ભરવાડનું ચિત્ર મારા દિમાગનો કબજો જમાવ્યા વિના ના રહે.

બીજી બાજુ, જો મને એમ જ લાગતું હોય કે મેં કાંઈ અવળું કામ કર્યું જ નથી, ને મને એવો કશો વસવસો થતો જ નથી, મારાં પુણ્યની જોરે મારી મુક્તિ હું મારી જાતે મેળવી શકું એમ છું ને મારે એમાં કોઈના ટેકાની જરૂર નથી. જો આવું જ હોય તો પછી બહેતર છે કે હું આ વાતને જ પડતી મેલું. જો એમ જ હોય તો આ ચોપડી મારા માટે નકામી છે. કારણ, એમાં મારે લાયક કોઈ સંદેશો છે નહીં.

લ્યો, પેલા ટોળા વચ્ચે બેઠેલા આદમીને ઓળખો. એ ઈસુ છે. ઈસુ એમને બીજી એક કથા કહી રહ્યા છે. એ વાતનો જોટો જડે એમ નથી. અસલ માણસની જ વાત છે. મારી, તમારી આપણા દરેક જણની વાત છે.

સાંભળો એ વાત:

એક હતો ખેડૂત. મોટાં ખેતરો અને ખોરડાંનો ધણી. એને બે દીકરા. મોટો કહ્યાગરો ને કામઢો. નાનો છેલછોગાળો ને તોરીલો. એક દહાડો નાનો બાપની પાસે ગયો અને બોલ્યો: ‘બાપા, મારોજે ભાગ થતો હોય તે કાઢી આલો.’ બેટો એકનો બે ના થયો એટલે બાપે પોતાની મતા બેઉ દીકરા વચ્ચે સરખે ભાગે વહેંચી આપી. પછી નાનો તો નાણાંની કોથળીઓ ભરીને પરદેશ ઊપડી ગયો. ત્યાં એણે એલ કર્યા, ફેલ કર્યા. બધી સંપત્તિ વેડફી નાખી ને છેવટે ખાલીખમ થઈ ગયો.

એવામાં એ દેશમાં દુકાળ પડ્યો ને ખાવાના વખા પડ્યા. ભૂખે મા રહેવાયું એટલે નાનો એક માણસ આગળ કરગરી પડ્યો.

‘એલા, મારાં ભૂંડ સાચવીશ?’ પેલા માણસે કહ્યું.

‘બાપા, જે કહો તે કરેશ.’

નાનો દીકરો ભૂંડ સાચવવા લાગ્યો ને ભૂંડ જે ખાય તે ખાઈને પેટ ભરવા લાગ્યો. ત્યારે એને પોતાનો બાપ સાંભર્યો:

‘મારા બાપને ઘેર કેટકેટલા નોકરચાકર છે. એમને મારા બાપ હેતેહેતે પેટ ભરીને ખવડાવે છે ને અહીં હું ભૂખે મરું છું.’

નાના દીકરાને ઘણો પસ્તાવો થયો. એ મનોમન બોલ્યો: ‘હે જીવ, આ ચાળા પડતા મેલ ને થા ઘર ભેળો, જઈને દેવ જેવા બાપને પગે પડ ને એમને કહે કે, તમારો દીકરો કહેવડાવવા તો હું લાયક રહ્યો નથી. પણ મને તમારો ચાકર રાખો ને તમારે આશરે રહેવા દ્યો.’ પછી એ ઊપડ્યો ને પોતાના બાપના ઘરને રસ્તે પડ્યો.

બાપે દીકરાને દૂરથી આવતો જોયો ને ઓળખ્યો. પોતાના ચીંથરેલાલ દીકરાને જોઈને બાપની આંખો ભરાઈ આવી. બાપ દીકરા સામે દોડ્યો ને એને બાથમાં લઈ લીધો. દીકરો, ‘બાપુ, મેં ભગવાનનો ને તમારો અપરાધ કર્યો છે, તમારો દીકરો કહેવડાવવા તો હવે હું લાયક રહ્યો નથી,’ એવું બોલવા ગયો પણ બાપે એને બોલવા જ ના દીધો ને પોતાના ચાકરોને તે હુકમ આપવા લાગ્યો. લાવો, મારા દીકરા સારુ નવાંનકોર અંગરખાં લાવો. એને આંગળીએ વીંટી ને પગે મોજડીઓ પહેરાવો. ઘેર ઘેર ગોળધાણા વહેંચો ને મોટો જમણવાર માંડો. કારણ, મારો આ દીકરો ખોવાણો હતો તે પાછો જડ્યો છે. મૂઆ બરાબર હતો તે પાછો જીવતો આવ્યો છે.’

વાડીએથી પાછા ફરતા મોટા દીકરાએ ઘેર શોરબકોર થતો સાંભળ્યો ને ઝાકઝમાળ થયેલી ભાળી. એક ચાકર પાસેથી બધી વાત એણે જાણી ને વાત સાંભળીને એ ધૂંઆપૂંઆ થઈ ગયો. મોટો દીકરો ધૂંધવાઈને બોલ્યો : ‘બાપા, આજ લગી મેં તમારું વેણ ઉથાપ્યું નથી ને એક ચાકરની પેઠે તમારું વૈતરું ફૂટ્યું છે. છતાં કોઈ દિ’ મારા બેચાર મળતિયા ને ઓળખીતાઓને ઘેર બોલાવી તમે ચા પાણી કરાવ્યાં નથી. ને બધું ધૂળધાણી કરી આવેલા આ અકરમીને એક તો તમે ઘરમાં ઘાલો છો, ને પાછો ઉપરથી જલસો રાખો છો?’

બાપ મોટા દીકરાને વાંસે હાથ મૂકી હેતથી બોલ્યો: ‘બેટા, તું હંમેશા મારે પડખે રહ્યો છે ને આ જે બધું છે તે તારું જ છે. પણ તારો નાનો ભાઈ મરી ગયો હતો તે ફરી જીવતો થયો છે. ખોવાઈ ગયો હતો તે પાછો જડ્યો છે. એટલે આ આનંદોત્સવ આપણે કરવો જ જોઈએ’ (લૂક ૧૫ : ૧૧-૩૨).

ઉપલી વાત-મારી વાત

નાના દીકરાના મિત્રો તો બધા તાળીમિત્રો ને શેરીમિત્રો હતા. નાના દીકરાનાં ખિસ્સાં ખાલી થયાં તે જ ઘડીએ એને પડતો મૂકીને તેઓ ચાલતા થયા. નાનો દીકરો એકલો પડી ગયો. ખોટું કરનાર દરેક જણ આ કારમો અનુભવ કરે છે. પોતે એકલો પડી ગયાની લાગણી અનુભવે છે. ને આપણામાંથી કોઈ જણ છાતી ઠોકીને એવું કહી શકશે ખરું કે મેં કદી ખોટું કર્યું જ નથી...?

હું પાપ આચરું છું તે જ ઘડીએ બધાથી વિખૂટો પડી જાઉં છું. બધા મારાથી આઘા ભાગે છે, કોઈ મારી પાસે ઢૂંકતું નથી. કોઈ મારી દરકાર કરતું નથી. પેલા નાના દીકરાએ કેવાં એકલા એકલા ભૂંડો ચાર્યા હશે ને તરછોડાયાની કેવી વસમી વેળા એના પર આવી હશે એનો હવે મને બરાબર ખ્યાલ આવે છે. એ સદંતર એકલો પડી ગયો હતો ને એમાં એનો જ વાંક હતો. પોતાનાં કર્યા ભોગવતો હતો.

ભર્યુભાદર્યુ પોતાનું ઘર એણે જાતે છોડ્યું હતું, વહાલસોયા બાપને એણે પોતે હડસેલો માર્યો હતો. એણે પોતાની મેળે પેલા દોસ્તો કર્યા હતા. નાના દીકરા પર એને લેશ ભાવ નહોતો એ બધા તો એના પૈસાના સગા હતા. હવે તેઓને એની શી ગરજ હતી? હવે પાછલ રહી ગયો હતો પેલો એકલો, અટૂલો ને અસહાય મૂરખો. એનું નાખોદ વળી ગયું હતું.

તો આ છે પાપ, મારું પોતાનું જ કામ. મારું જ કુકર્મ. મારા પ્રેમાળ પિતા ઈશ્વર ભણી હું પીઠ ફેરવું છું ને મન ફાવે તે કરું છું. છેવટે મને માલૂમ પડે છે કે મારી વાહ વાહ કરનારા કાંઈ મારા વાલેશરીઓ નહોતા. તેઓ તો કશી લાલચે મારી પાસે આવ્યા હતા. એમણે તો મારો ઉપયોગ કરીને લહેર કરી લીધી. હું આવું આવું વિચારવા લાગું છું એટલે હું સાવ એકલો પડી ગયો છું. એનું મને ભાન થવા લાગે છે. પેલા છેલ્લોગાળા જ્વાનિયાની પેઠે પાપ આચર્યા બાદ હું ભારે હીણપત ને નાનમ અનુભવું છું.

પાપ એ મોત બરાબર છે. મોત જીવનનો અંત લાવે છે, પાપ ઈશ્વર સાથેના મારા સંબંધનો અંત આણે છે. પાપ બીજા માણસો સાથેના મારા છેડા ફાડી નાખે છે. પાપ મને ઈશ્વર તથા માનવ બંધુઓથી સાવ અલગ પાડી દે છે. પાપ આચરનાર માણસ પાસે ચકલુંય ફરકતું નથી. પાપી માણસ સાવ એકલો પડી જાય છે.

એકલા પડવામાં ને એકલા પડી જવામાં ફેર છે. કોક કોકવાર આપણએ એકલા પડીએ એ સારું છે. એ આપણને જાતતપાસ કરવાનો મોકો આપે છે. પણ બધાથી હંમેશને માટે એકલા પડી જવું એ તો અસહ્ય છે.

કેદખાનામાં કેદી માટે આકરામાં આકરી સજા કઈ? જાણો છો? કેદીને ‘અંધારી ખોલી’માં પૂરી દેવો એ સૌથી આકરી સજા છે. અંધારી ખોલીમાં એક બાકોરું હોય, એમાંથી કેદીને એની ખાવા-પીવાની ને બીજી હાજતો પૂરી પાડવામાં આવે એટલું જ. પણ એ ની જોડે કોઈ જરાય વાત ના કરે. આમ દિવસોના દિવસો કેદીને સાવ એકલો પાડી દેવામાં આવે. આવી દશામાં ભલભલા મજબૂત મનનો આદમી ભાંગી પડે ને ગાંડો થઈ જાય. પાપ તો આ અંધારી ખોલી કરતાંય બદતર છે. પાપ એવું ભેંકાર અંધારું છે જે મારા દિલને આખેઆખું ભરખી લે છે.

ધર્મનો અભ્યાસ

કોકને પાપનું આ ચિત્ર કદાચ ઘેરા રંગોવાળું લાગે. પણ હું એક પાપીજન છું એ સત્ય મારી આગળ બરાબર સ્પષ્ટ થઈ જવું જોઈએ.

કેટલાક જણ એવા છે જેમને ધર્મનો અભ્યાસ કરવો ગમે છે. તેઓ ધર્મની થોકબંધ ચોપડીઓ વાંચે છે ને ધર્મ વિશે જેટલું મેળવી શકાય તેટલું જ્ઞાન મેળવે છે. આવો અભ્યાસ નકામો છે એમ તો કોઈ ના કહે; પણ આવા પ્રકારના અભ્યાસમાં એક જોખમ રહેલું છે એ સમજી લેવું પડે. ગણિત, ભૂગોળ, અંગ્રેજી જેવા વિષયોનો અભ્યાસ અને ધર્મનો અભ્યાસ એબે વચ્ચે ફેર છે. ધર્મનો અભ્યાસ બીજા વિષયોના અભ્યાસની પેઠે કરી ના શકાય. ધર્મ એ મારા આખા જીવનને આવરી લેનારો વિષય છે. ધર્મ અને મારા જીવનો અર્થ અને હેતુસમજાવે છે. હું કોણ છું? ક્યાંથી આવ્યો છું.? ક્યાં જવાનો છું? આમ ધર્મ મારી પોતાની વાત બને છે. તેથી ધર્મના અભ્યાસના કેન્દ્રમાં તો બે જણ જ છે - એક ઈશ્વર ને બીજો હું પોતે.

અંગ્રેજી ને ગણિત જેવા વિષયોનો અભ્યાસ જરૂરી ને ઉપયોગી છે તો ખરો. એ પેટની ભૂખ ભાંગે ને મનની ભૂખને પણ સંતોષે. પણ અંતરની ભૂખને-આત્માની ભૂખને તો એ કદીય ઠારી ના શકે. હું કોણ છું ને શા માટે જીવું છું એનું જ્ઞાન ને ભાન તો એ ને કરાવી ના શકે. એટલા જ માટે આપણા નરસિંહ મહેતા જેવા સંતે ભગવાનના પ્રેમરસના અનુભવને મોટો ગણ્યો છે ને જ્ઞાનના ટૂંપણાને તુચ્છ ગણ્યું છે.

આપણે આ ચોપડીમાં પાપ તથા મૃત્યુ વિષે, ઈશ્વરની ક્ષમા તથા કરુણા વિષે, આત્મા અને માનવજીવનના અર્થ વિષે વાતો કરવાની છે. એ નથી ગણિતનો દાખલો ગણવા બરાબર, નથી બીજા લોકોની કથા માંડવા બરાબર, કે નથી કશી માહિતી આપવા બરાબર. આપણે અહીં બરાબર મારી તથા તમારી વાત કરવાના છીએ. હા, મારી વાત. મારા જીવનમાં પાપ અને મૃત્યુની વાત. ઈશ્વરની ક્ષમા અને ઈશ્વરના પ્રેમની વાત. મારા આત્માની તથા મારા જીવનના અર્થ વિષેની વાત આવી આખી વાત સીધેસીધી મને જ લાગુ પડનારી વાત છે.

આ વાત જો હું પહેલેથી જ બરાબર સમજી લઉં તો આ નાની ચોપડી મારા માટે અત્યંત ઉપયોગી ને લાભદાયી નીવડશે. આ ચોપડી મારી આગળ મારા જીવનમાં ઝડપવા જેવું એક બીટું ઝડપવાનો પડકાર ફેંકશે. અન્યથા હું ગણિતના દાખલા ગણવા બેસું એ જ મારા માટે બહેતર છે. શા માટે નાહકનું માથું પકડવું? શા માટે એશથી ના જીવવું? ગણિત કાંઈ મારી આગળ જીવનનો મૂળભૂત પડકાર કાંઈ ઓછું જ ફેંકે છે? ગણિત કાંઈ મને ઓછું જ કહે છે કે મારું આખું જીવન એક કૂટ કોયડો છે ને એ કોયડો ઉકેલવો એ જ માનવ તરીકે મારું ખરું કર્તવ્ય છે?

ખરું પૂછો તો ધર્મનો સાચો અભ્યાસ ને આત્માને હૃદયમયાવી નાખનારી ચીજ છે. કારણ, ધર્મનો સાચો અભ્યાસ પુરુષ હો કે સ્ત્રી સૌ કોઈને ઉપર ઊઠવા માટે, આત્મોન્નતિ સાધવા માટે પડકાર ફેંકે છે. ઈશ્વરનું યથાર્થ જ્ઞાન કેવલ ધર્મના અભ્યાસને માટે જ શક્ય છે. ઈશ્વરના પ્રેમની ખરી ખબર આપણને ધર્મના અભ્યાસ મારફતે જ પડે છે. કદાચ આ સાધનોમાં આપણને કશો મોટો ભોગ આપવો પણ પડે એવો ભોગ આપણે ખુશીથી આપીએ. કારણ, એમાંથી થનારી પ્રાપ્તિ ઘણી મોટી છે. ‘આ મનાખો ના મળે વારંવાર’ એવું આપણા એક ભકતે ગાયું છે. ઈશ્વરે આપણને સૌને દુર્લભ એવો મનુષ્યનો અવતાર આપ્યો છે. આપણો અવતાર એળે ન જાય એ સારું આપણે ધર્મના સાચા અભ્યાસ ભણી વળવું જ જોઈએ.

આવો અને જુઓ ભાગ-૨

ભૂંડો ચારનારો પેલો વંઠલો દીકરો આપણાથી અજ્ઞાણ્યો રહેતો નથી. કારણ, આપણે દરેક જાણ એ દીકરાને જોતાંવેંત પોતાની જાતને કહેવા લાગીએ છીએ કે, એ વંઠલો દીકરો બીજો કોઈ નહિ હું પોતે જ છું. એની વાત એ મારી જ વાત છે. મેં વારંવાર મારા વત્સલ પિતા ઈશ્વરને છેલ દીધો છે.

એટલે વંઠલા દીકરાની વાતોનો પહેલો ભાગ મને જ લાગુ પડે છે. વંઠલા દીકરાના ઉપરા-ઉપરી વાંકગુના ને મારાં પાપ. બેય સરખાં: પણ એ વાતોનો બીજો ભાગ પણ મને લાગુ પડે છે એમ કહેવાય ખરું? એમાં તો પોતાના પિતા ભણી વંઠલા દીકરાના પાછા વળવાની ને પિતાએ એને આપેલી માફની વાત આવે છે. આ પણ મારી જ વાત છે એમ શું મારાથી કહેવાય ખરું? આવું માનવું અઘરુંતો છે જ.

મારા મનમાં શંકા જાગે છે: શું ઈશ્વર મને માફ કરે છે? શું ઈશ્વર મને પાછો અપનાવશે? મારી જોડે ફરી સંબંધ બાંધશે? આ જાણવા માટે મારે ધર્મના સાચા અભ્યાસ ભણી વળવું રહ્યું. હું ખંતે અભ્યાસ કરીશ, સાથે સાથે ઈશ્વરને દિલથી પ્રાર્થના પણ કરીશ કે તેમને પ્રકાશ આપે ને સાચો રસ્તો દેખાડે. માનવી તરીકે મારો સ્વભાવ છે જે અવળચંડો. સાચું હોય એ હું સહેલાઈથી ના માનું. વળી જેમ જેમ મારાં કુકર્મ-મારાં પાપ મારી નજરમાં આવતાં જાય તેમ તેમ મારી આસ્થા ડગતી જાય, મને એમ લાગવા માટે કે મારાં આટઆટલાં અધમ કૃત્યોને ઈશ્વર કદી જતાં કરે ખરો? મને કદી માફ કરે ખરો?

નિણાયક પળ

પેલા વંઠલ દીકરાના જીવનમાં એણે નિણાયકપળ આવી હતી. ખરેખર તો એ પળે જ એને ઉગારી લીધો. એના જીવનની એ જ પળે એને ભાન થયું કે પોતે બદતર દશામાં આવી પડ્યો હતો ને સાવ એકલો પડી ગયો છે. એ વંઠલો હતો ખરો છતાં એને ઈશ્વરમાં આસ્થા હતી. એણે પોતાની જાત સાથે કબૂલ કરી દીધું કે પોતે હાથે કરીને પોતાના પગ પર કુહાડો માર્યો છે. પોતાની દુર્દશાનું કારણ ખુદ પોતે જ છે.

અગાઉ એણે આવો વિચાર નહોતો કર્યો. અગાઉ તો એ પોતાના તુકકાઓમાં રાયતો હતો. ભાતભાતના છંદે ચડ્યો હતો. ને વખા પડ્યા ત્યારે પેટ ભરવા હવાતિયાં મારતો હતો. ખરેખર તો પોતાનું જીવન કઈ દિશામાં જઈ રહ્યું છે તેનો એણે ક્યારેય જરા થોભી જઈને વિચાર સરખો કર્યો નહોતો.

ન માની શકાય એવી વાત

પણ છોકરો જ્યારે ભૂંડોની વચ્ચે લમણે હાથ દઈને બેઠો હતો ત્યારે આસ્તે આસ્તે એને પોતા વિશે સાચું ભાન થયું. પોતે શું ગુમાવી બેઠો છે એનો એને ખ્યાલ આવ્યો. એ પળે સત્ય એની મોઢામોઢ ઊભું હતું. એના જીવનના વરવા સત્યે એને ચોખ્ખું ને સીધું જોતો કર્યો. એને પોતાના પિતાની ભલાઈનું ને એમના વાત્સલ્યનું ભાન થયું, પોતાની મૂખમી ને નાલાયકીની એને જાણ થઈ.

અને એણે નિર્ણય કર્યો: પોતે ઘેર પાછો જશે ને પિતાને પગે પડીને કહેશે કે મને તમારા નોકર તરીકે તમારી ાસે રહેવા દો. પોતે પિતાને સચ્ચાઈથી ને નિખાલસપણે કહેશે, ‘પિતાજી, મેં તમારો ને ઈશ્વરનો અપરાધ કર્યો છે. મારાં કુકર્મોને લીધે તમારો દીકરો તો હું મટી ગયો છું, પણ મને તમારો એક ચાકર ગણજો.’

ઘર ભણીની એ વાટ નાના દીકરાને કેટલી વસમી લાગી હશે! એકબે વરસ પહેલાં એણે પિતાના ઘરને રામ રામ કરી આ જ વાટ પકડી હતી. પોતે શું કરી બેઠો છે એનું હવે એને ભાન થયું હતું. પોતાની બેવકૂફીનો એને પૂરો ખ્યાલ આવી ગયો હતો. પણ આ તો રાંડચા પછીનું ડહાપણ! હું પણ થોડો થોભું. મેં જીવનમાં જે કાંઈ ખોટું કર્યું હોય તેનો વિચાર કરું. આગળ શું બનશે એ વિચારે નાનો દીકરો સચિત ને ભયભીત થયો હતો. હુંય એની મનોવૃત્તિ ધારણ કરું ને એની જોડે ચાલવા લાગું.

વાટ જોતો ઈશ્વર

પણ નાના દીકરાની ચિંતા ને મૂંઝવણ અસ્થાને હતાં. એનો ભય નકામો હતો. બાપ તો ક્યારનોય એણે ઘર છોડ્યું તે ઘડીથી એના પાછા આવવાની વાટ જોઈ રહ્યો હતો. અચંબામાં ગરકાવ કરી દે એવી વાત! પણ એ જ સાચી ને ખરી વાત છે. ઈશ્વર કાગડોળે આપણી રાહ જુએ છે. આપણાં કુકર્મોનો આપણને પસ્તાવો થાય, આપણી મૂર્ખાઈનું આપણને ભાન થાય ને આપણે પાછા વળી આપણા વત્સલ પિતાની છાતીમાં લપાઈ જઈએ એ સારુ એ પોતાના હાથ પસારી અહર્નિશ ખડો છે.

ઈશ્વર તો આપણને મળવા સામો દોડી આવે છે. એ આપણને એક શબ્દ સુધ્ધા બોલવા દેતો નથી ને આપણને પોતાના આલિંગનમાં જકડી લે છે. આપણી તમામ ભૂલો માફ કરી દે છે. આપણને ફરીથી પોતાનો વહાલસોયો દીકરો બનાવી દે છે.

જેમને પશ્ચાત્તાપની જરૂર નથી એવા નવ્વાણું પુણ્યશાળી માણસો કરતાં પશ્ચાત્તાપ કરનાર એક પાપી માટે સ્વર્ગમાં વધારે આનંદોત્સવ થશે.’

આ જ વાત ઈસુ આપણને કહેવા માગે છે. આ જ વાત કહેવા તેમણે આપણી મધ્યે અવતાર લીધો છે. અલબત્ત, વેઠલા દીકરાની વાર્તા જટ ગળે ઊતરે એવી નથી. એ નાનો દીકરો તે હું જ છું. આ વાત માનતાં મારું મન અચકાય છે. નાના દીકરાને માફ કરી દેનારો પિતા એ મારોય પિતા છે એ હું આસાનીથી કેવી રીતે માની શકું?

આ સારું મારે વધુ વાચન કરવું પડશે. ઈસુ વિશે મારે વધારે જાણવું પડશે. ઈસુ પર મારે શ્રદ્ધા રાખવી તે મારે નક્કી કરવું પડશે. ઈસુએ જે કાંઈ કહ્યું છે તે મારે સાંભળવું પડશે ને એમણે જે કાંઈ કર્યું તે વિશે મારે વિચાર કરવો પડશે. મારે માટે ઈસુનો કોઈ સંદેશો છે ખરો એ જાણવા માટે હું પૂરો પ્રયત્ન કરીશ.

તમે આ પુસ્તિકાઓ ધ્યાન દઈને ને રસથી વાંચજો. ને જેમ જેમ વાંચતા જાઓ તેમ તેમ તે વિશે મનન કરતા રહેજો. એમાં તમારે માટે કોઈ સંદેશો છે કે નહિ અથવા એમાં તમારી પોતાની જ વાત આવેખાયેલી છે કે નહિ એ તમે જ નક્કી કરજો.

આ તબક્કે તો તમે ભગવાનને માથે રાખીને તમારી જાતને આ પ્રશ્નોનો ઉત્તર વાળજો: ‘હું મારા ઈશ્વર પિતાથી ખરેખર વિમુખ બન્યો છું?’ ‘પેલા નાના દીકરાની પેઠે હું એકલો પડી ગયાની ને દુઃખની લાગણી અનુભવું છું?’

સાથોસાથ તમે ધીરેથી મનમાં આ પ્રાર્થના કરતા રહેજો:

હે દયાળુ પ્રભુ, મને મારી જાતનું સાચું ભાન કરાવો.

હું પોતે જેવો મને ધારું છું તેવો નહિ

પણ હું ખરેખર જેવો છું તેવો જોતાં મને શીખવો.

પ્રકરણ - ૪
ઈસુની પ્રેમલીલા
'અખિલ બ્રહ્માંડમાં એક તું શ્રીહરિ,
જૂજવે રૂપ અનંત ભાસે.'

- નરસિંહ મહેતા

ઈશ્વરની પ્રેમલીલા

આપણા જ્ઞાની કવિ અખાએ પરમાત્માને 'બાવન બાહેરો' કહ્યો છે. પરમાત્મા આપણા બાવન અક્ષરોની બહાર છે. અર્થાત્ માનવવાણી પાસે પરમાત્માનું પૂરું વર્ણન કરવાનું ગળું નથી. ઈશ્વર ઘણો મહાન છે. માનવબુદ્ધિ એનો પૂરો પાર પામવા અસામર્થ છે. છતાં આપણી અલ્પ મતિથી ને આપણા કાયાપોયા શબ્દોથી એની કંઈક ઝાંખી આપણે કરી શકીએ છીએ એ પરમાત્માની મહેરબાની છે.

ઈશ્વરની ઓળખ મેળવવામાં ઈસુએ આપણને ખૂબ મદદ કરી છે. ઈસુએ પોતાના પરમ પિતા વિશે સતત આપણી જોડે વાતો કરી છે. ખુદ એમણે પોતાને પરમ પિતા પરમેશ્વરના પુત્ર ગણાવ્યા છે. પિતાપુત્રના આ અદ્વૈત વિશે આપણે પાછળથી વાતો કરીશું.

અહીં તો આપણે અગાઉથી કહ્યું છે તે મુજબ એટલું જ કહીશું કે ઈશ્વરને આપણા પિતા તરીકે ઓળખવા અને એમને પિતા કહી બોલાવવા એ આપણા માટે સાહજ છે. આપણે એક અદ્ભુત વિશ્વમાં વસીએ છીએ. આ વિશ્વની રચના કેવી અજોડ છે! કેવી અજબ છે એની સમતુલા! એનું આખું તંત્ર કેવું નિયમબદ્ધ છે! છતાં અમુક માણસો એવા છે જેઓ એમ કહે છે કે ઈશ્વર નથી. ખરું પૂછો તો આવા નાસ્તિક માણસોએ સૌ પ્રથમ પોતાની સામેના વિશ્વ વિશે કદી ગંભીરતાપૂર્વક વિચાર કર્યો હોતો નથી.

બધું પોતાની મેળે?

કિર્યનર નામનો એક પ્રખ્યાત ખગોળશાસ્ત્રી થઈ ગયો. એનો એક મિત્ર નાસ્તિક હતો. એ નાસ્તિક મિત્ર કિર્યનરને હંમેશા કહેતો કે ઈશ્વર છે એવું પોતે માનતો નથી. કિર્યનરે વિચાર કર્યો કે આવા તરંગી માણસ જોડે વિવાદ કરવો નકામો છે. પોતાના મિત્રની સાન ઠેકાણે લાવવા કિર્યનરે એક સીધોસાદો કીમિયો જ વિચારી કાઢ્યો. એમણે આપણી પૃથ્વીનો એક ખૂબ સુંદર ગોળો બનાવ્યોને પોતાના મેજ પર ગોઠવ્યો. બીજા દહાડે પેલો મિત્ર આવ્યો ત્યારે તે જ મેજ પરનો સુંદર ગોળો જોઈ મોંમાં આંગળાં નખી ગયો. એણે લાગલો જ સવાલ કર્યો: 'કેટલો સુંદર ગોળો! કોણે બનાવ્યો?'

'બનાવે કોણ?' કિર્યનર બોલ્યા: 'આપમેળે બન્યો!'

બંને જણા પેટ પકડીને હસ્યા. પછી કિર્યનર બોલ્યો : 'તને મારી ઢંગધડા વગરની વાતથી હસવું આવ્યું. પણ ભાઈલા, તું કહે છે એમ આ આપણી આખી પૃથ્વીનો ગોળો જો એમ ને એમ બન્યો હોય તો પછી આ નાનું

રમકડું એમ ને એમ બન્યું એવું કહું તેમાં તને હસવું શેનું આવે છે? મારી વાત તને ગપગોળો લાગતી હોય તો પછી તારી વાત કેવી?’

જાણીતા જીવશાસ્ત્રી એડવીન કોન્લીને પણ આ જ વાત જરા જુદી રીતે કહી છે : ‘જો છાપખાનામાં આખો શબ્દકોશ આપોઆપ તૈયાર થઈને બહાર પડે છે એવી સંભાવના ખરી લાગતી હોય તો આખી જીવસૃષ્ટિ કોઈના નિર્માણ વિના એક ધડાકે પેદા થઈ શકે છે એવી સંભાવના કરવામાં વાંધો નથી.’

રોજ રોજ પરચા

માણસ તો ‘ચમત્કાર ત્યાં નમસ્કાર’માં માનવાવાળો છે. જો એ પરચાનો જ આગ્રહ રાખતો હોય તો કહેવા દો કે એની આંખો સામે રોજ રોજ પરચા થતા જ રહે છે. તમે અત્યારે આ ચોપડી વાંચી રહ્યા છો. હા, બરાબર આ જ ઘડીએ તમે ને તમારી ચોપડી, તમારી ઓરડી ને તમારું આખું ગામ અવકાશમાં કલાકના ૬૮,૪૦૦ માઈલની ભયંકર ઝડપે ધૂમી રહ્યું છે.

ને આટલી અકલ્પ્ય ઝડપ હોવા છતાં કશું લેશ નથી હાલતું કે નથી કોઈ પૃથ્વી પરથી ગબડતું કે ફંગોળાતું. તમે રાત્રે પથારીમાં ઘસાઘસાટ ઊંઘતા હો છો તે વેળાએ એ જ ગતિથી તમે ધૂમી રહ્યા છો, ક્ષણનોય વધારો કે ઘટાડો નહિ.

આજે તો અવકાશવિદ્યા ઘણી આગળ નીકળી ગઈ છે. મોટાં મોટાં અવકાશયાનો દૂર દૂરના ગ્રહો-ઉપગ્રહોમાં ધૂમતા થયાં છે. તેથી આ વિરાટ બ્રહ્માંડમાં આપણી પૃથ્વી માત્ર એક નાનું ટપકું જ લાગે છે.

ગોવર્ધનરામ કહે છે તે પ્રમાણે આખું બ્રહ્માંડ ‘નભાબિદુ’ છે એની આપણને ખબર પડી છે. છતાં ખગોળવિદ્યામાં માણસ આજે આટલાટલું આગળ વધ્યો છે તોય બ્રહ્માંડનો પૂરો નકશો એ દોરી શક્યો નથી, એની આછી સરહદ પણ દોરી શક્યો નથી. ને માણસે બ્રહ્માંડની જે કંઈ નાનીસરખી સીમા આંકી છે ત્યાં આપણે પહોંચવું હોય તો પ્રકાશવર્ષની ગણતરી મુજબ ક્ષણની ૧,૬૮,૩૦૦ માઈલની ઝડપ મુજબ ત્યાં પહોંચતાં ૬ લાખ વર્ષો તો સહેલાઈથી નીકળી જાય.

આ વિરાટ બ્રહ્માંડ એક રાક્ષસી કદની ઘડિયાળ સમું છે. અનંત અવકાશમાં એ અદ્ભુત ઝડપે ને એકદમ ચોક્કસ ગતિએ ધૂમી રહ્યો છે. આજની અવકાશયાનોવાળી વેધશાળાઓની ઘડિયાળો એકદમ ચોક્કસ હોય છે. તેમ છતાં તેમાંય પળના હજારમાં ભાગ જેટલી વધઘટ તો થતી રહેતી હોય છે. તેથી એના કાંટા મેળવવા પડે જ છે. પણ આ બ્રહ્માંડરૂપી વિરાટ ઘડિયાળ લવલેશ આધુંપાછું થતું નથી. એને કેવા કુશળ ઘડિયાળીએ ઘડ્યું હશે!

કોઈ રળિયામાણી રાતે તમે પથારીમાં પડ્યા પડ્યા આકાશના તારાઓ જોયા હશે. પણ તે વખતે તમે તે સમયના નહિ બલ્કે ભૂતકાળના દ્રશ્યને જોઈ રહ્યા હતા તે તમે જાણો છો? જે તારાઓનો પ્રકાશ તમે જોઈ રહ્યા છો તે પ્રકાશ તે ઘડીનો નથી, બલ્કે હજારો કે લાખો વર્ષ પહેલાંનો છે. એ પ્રકાશને તમારી આંખો સુધી પહોંચતાં આટલા બધાં વર્ષો લાગ્યાં છે.

મોટાભાગના તારાઓનો પ્રકાશ આપણે જન્મ્યા તેના હજારો વર્ષો પહેલાં ત્યાંથી નીકળ્યો હતો. ને કરોડો માઈલોનું અંતર કાપતો કાપતો એ આપણા લગી પહોંચ્યો છે. આપણો આ સૂર્ય આપણાથી ફક્ત ૮૩ લાખ માઈલ દૂર છે. તેના પ્રકાશને પણ આપણી પૃથ્વી પર પહોંચતાં બરાબર આઠ મિનિટ લાગે છે. પણ આપણી નજીકમાં નજીકના તારાના પ્રકાશને આપણી આંખો સુધી પહોંચતાં ચાર વર્ષો લાગે છે. આગળ જોયું તેમ પ્રકાશની ગતિ દર સેકન્ડે ૧,૬૮,૩૦૦ માઈલની છે. એ ગણતરી માંડીએ તો એ તારામાંથી નીકળેલું કિરણ દર વર્ષે ૯ અબજ માઈલ કાપે. તે હિસાબે એ તારો આપણી પૃથ્વીથી ચોવીસ અબજ માઈલ દૂર થયો.

પરચા પર પરચા

આજે તો મોટી વેધશાળાઓનાં પુસ્તકાલયોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી ઢબનાં અવકાશવિજ્ઞાનને લગતાં પુસ્તકો ઉપલબ્ધ છે. છતાં આ પુસ્તકો પણ બ્રહ્માંડની લીલાને પૂરેપૂરી સમજાવી શકતાં નથી. આજની દુનિયાની ઊંઘ હરામ કરી નાખનાર આણુબોમ્બની જ વાત લો. હરેક સૂક્ષ્મ આણુ એક એક નાનકડું વિશ્વ છે. આ નાનકડા આણુની આજુબાજુ નિશ્ચિત ભ્રમણ કક્ષામાં એના નિશ્ચિત સંખ્યાના પરમાણુઓ ધૂમતા રહે છે. એ પરમાણુઓમાં ભારે વિનાશક શક્તિ ભરેલી પડી હોય છે. મહાસત્તાઓની પાસેનાં આણુશસ્ત્રો પૃથ્વીનો સાત વખત નાશ કરી શકાય એટલી પ્રચંડ ઘાતક તાકાત ધરાવે છે.